

Samfunn for alle

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

4
2021

Stortingsvalget

Side 8

Herleik hedret i Harstad

Side 10

Sommerminner

Side 24

NFU jobber for barns rettigheter

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Det kan mange ganger virke som om NFU, og andre organisasjoner innenfor bevegelsen, bare har søkelys på konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Andre viktige menneskerettighetskonvensjoner kan se ut til å være glemt.

Det er ikke tilfellet når det gjelder NFU og barnekonvensjonen. Gjennom en rekke år har NFU vært veldig aktiv i forhold til rapporteringen til FNs barnekomité. Det ble for mange år siden startet opp et Forum for barnekonvensjonen. Dette forumet består av over 30 organisasjoner som jobber for barns rettigheter. Dette forumet har en arbeidsgruppe som består av fem medlemmer. Arbeidsgruppen har en viktig og aktiv pådriverrolle i forumet. NFU har sittet i arbeidsgruppen i en rekke år.

Det er et langt og krevende arbeid å rapportere på barnekonvensjonen. Arbeidet med neste rapportering har allerede startet, selv om den sivile rapporten ikke skal være klar før i mai 2023.

Det er viktig for NFU, gjennom ulike aktiviteter, å bidra til å sikre rettighetene til barn og unge med

nedsatt funksjonsevne. Dette blir enda tydeligere når man leser rapporten som er publisert i forskning.no, hvor det står at kommunene ikke er godt nok skolert i rettighetene til barn med funksjonsnedsettelse.

Ifølge funnene i undersøkelsen tegner det seg et overordnet bilde av at tilbudene fra kommunen er mangelfulle og til dels preget av manglende kompetanse og koordinering. Til tross for noen positive erfaringer, er mange av den oppfatning at kommunenes tilbud ikke tar hensyn til barnets eller familiens situasjon, og at familiene er utslitt av de samlede omsorgsoppgavene.

Det konkluderes i rapporten med at manglende kompetanse om lovverket i verste fall kan føre til at barn med funksjonsnedsettelse ikke får de rettighetene de har krav på.

Med dette som bakteppe mener vi det er viktig at NFU, i tillegg til en rekke andre aktiviteter for å styrke barns rettsikkerhet, også fortsetter å ha en aktiv rolle i rapporteringen på barnekonvensjonen.

Samfunn for alle

**Medlemsblad for
Norsk Forbund for Utviklingshemmede**

Fem utgivelser per år
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Tom Tvedt
tom.tvedt@nfunorge.org

Redaktør:
Jens Petter Gitlesen

Korrektur:
Ann-Elisabeth Grønnhaug

Adresse:
Samfunn for Alle,
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUorge

Annonseakvisitør:
Salgs Forum AS
Tlf: 51 31 57 00/91 59 05 78
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Øivind Arola

Design og layout: Marte Louise Lilleby
Trykk: Bodoni AS

Utgivelse 5, 2021 kommer uke 50
Frist for saker: 10. november
Annonsefrist: 10. november

INNHOOLD

- 4** LEDER: Stortingsvalget er over, hva skjer nå?
- 6** Hvordan opplevde du stortingsvalget 2021?
- 8** NFU mister gode venner
- 10** Stor kunst av Herleik i Harstad
- 13** Verdig liv
- 16** Emilie flytter nesten hjemmefra
- 18** BankID og diskriminering
- 20** LDOs årskonferanse
- 23** En god veileder er ei dårlig løsning
- 24** Sommerminner
- 28** Personlig hygiene
- 32** Minneord til Bikko
- 33** Nytt lokallag i Randaberg
- 34** Internasjonalt
- 36** Tilrettelagt arbeid uten tilrettelagt transport
- 43** Rettigheter på dagsorden

Stortingsvalget er over. Hva skjer nå?

Tom Tvedt
Forbundsleder

Stortingsvalget er over, og det er klart at vi får en ny regjering. Erna Solberg har gjort det klart at dagens regjering vil gå av etter å ha lagt frem statsbudsjettet. Regjeringen er i utgangspunktet Kongens råd. Når en sittende statsminister søker regjeringens avskjed, så er tradisjonen slik at kongen ber lederen av det største opposisjonspartiet om å forsøke å danne ny regjering. Jonas Gahr Støre er lederen av Arbeiderpartiet, det største partiet som ikke er med i regjeringen Solberg. Men alle partilederne er klar over denne regelen, så Jonas Gahr Støre har allerede startet samtalene med de andre partiene på rød/grønn side. Hvordan en ny regjering vil være og hvilke partier som vil være med i en ny regjering, er det ingen som vet nå.

NY REGJERINGSERKLÆRING

Vi vet imidlertid at en ny regjering skal komme med en ny regjeringserklæring. Regjeringserklæringen er et slags program for hva regjeringen vil gjøre i kommende stortingsperiode. Utarbeidelsen av regjeringserklæring er en lukket prosess som kun involverer noen få i partienes ledelse og noen få rådgivere. Men det bør være realistisk å forvente at innarbeiding av FNs funksjonshemmedekonvensjon (CRPD) i menneskerettighetsloven, blir ett av punktene i en kommende regjeringsplattform. Kanskje det kan komme noen punkter i tillegg, for eksempel det å sikre en vergemålsordning i samsvar med CRPD og andre forhold som er av spesiell viktighet.

KOORDINERING AV POLITIKKEN

Nå er det Kulturdepartementet som har ansvar for koordineringen av regjeringens politikk overfor mennesker med nedsatt funksjonsevne. Kulturdepartementet er en mektig instans når det gjelder idrett, kulturliv og pressestøtte. Når det gjelder arbeid, transport, tjenester og boligpolitikk, er det helt andre departementer som har styringen. Koordineringsansvaret overfor mennesker med nedsatt funksjonsevne bør flyttes fra Kulturdepartementet til ett av de store departementene som har et stort ansvar og

virkemidler på politikkområdet, slik som f.eks. Arbeids- og sosialdepartementet.

ENDRINGER I STATSBUJSJETTET

En ny regjering vil vanligvis også trekke tilbake en del forslag som forrige regjering har oversendt Stortinget til behandling. Men det viktigste som vil skje i høst, er trolig en tilleggsproposisjon til statsbudsjettet. Statsbudsjettet er utrolig omfattende. Ett statsbudsjett tar mer enn ett år å utarbeide og mange er involvert. Statsbudsjettet som regjeringen Solberg legger frem, vil være preget av regjeringen Solbergs politiske målsetninger. En ny regjering vil forsøke å vri statsbudsjettet i retning av den nye regjeringens politikk. Mye av regjeringens arbeid i høst, vil måtte gå med til statsbudsjettet.

STOR FORSKJELL MELLOM VÅR OG HØST

Med regjeringserklæringen og endringene i statsbudsjettet, vil en kunne øyne konturene i en fremtidig politikk. Men med tanke på folks hverdag, så vil vi ikke kunne forvente oss store endringer i høst. Store endringer må planlegges, og det må bevilges budsjettmidler.

Stortinget ble opprinnelig samlet to ganger per år. Om våren vedtok Stortinget lover. Om høsten ble statens budsjett vedtatt. I hovedsak er det slik fortsatt. Våren er tiden for behandling av lovforslag og stortingsmeldinger. Kommer det større endringer fra en ny regjering, så kan en regne med at disse i hovedsak vil bli behandlet av Stortinget fra og med våren 2023. Ett unntak bør være stortingsmeldingen om grunnleggende rettigheter for mennesker med utviklingshemning. Den har allerede blitt utredet og utarbeidet i flere år og var opprinnelig varslet våren 2020. Hvis denne stortingsmeldingen ikke er blant de første i køen for stortingsbehandling våren 2022, så bør en kommende regjering ha en veldig god begrunnelse for sendrettheten.

En ny regjering gir nye muligheter. NFU er klar til å gripe mulighetene.

Mios BPA gjør det enklere å være alenemamma

Datteren til Karoline Myrland Hagen, Ine, har dyskinetisk cerebral parese. Det å bistå og hjelpe Ine tok veldig mye tid og krefter, og Karoline levde et isolert liv med lite tid til å drive med egne interesser. Etter at Ine fikk BPA fikk Karoline en enorm lettelse i hverdagen.

Karoline ønsket ikke å bruke avlastningsbolig, men ønsket å styre selv når, hvor og hvem som skulle utføre assistansen for Ine. Med BPA ble det mye enklere å planlegge hverdagen deres.

Nå kan Karoline sette av tid til å gjøre det hun selv ønsker og opprettholde et sosialt liv, mens Ine er sammen med assistenter som hun er trygg på. Ine ønsker å klare ting selv, og det kan hun med bistand fra sine assistenter.

Det å ha BPA gjør at Ine har mulighet til å utforske og utvikle seg uten å være like avhengig av mamma. Nå får Ine en følelse av å være selvstendig, og Karoline har frihet til å kun være mamma.

Karoline har også mye større fleksibilitet i jobben, fordi Ine har assistenter som kan steppe inn på kort varsel ved behov i en hektisk jobbhverdag.

Det hjelper å snakke med noen som har peiling, og våre rådgivere har personlig erfaring med BPA. Ta kontakt med oss så bistår vi med det du måtte lure på og hjelper deg med å skrive søknaden din - helt kostnadsfritt.

BPA trenger ikke være vanskelig.

Ring oss på 40 05 40 07, eller besøk oss på www.mio.no for å få vite mer.

Hvordan opplevde du stortingsvalget 2021?

Etter kommunevalget i 2019 fikk NFU flere tilbakemeldinger om at personer med utviklingshemning ikke fikk stemt, fordi de ikke kunne få bistand fra en kjent person i valglokalet.

AV: Ingvild Østerby

FOTO: Stortinget

12. mars 2021 ble valgloven endret. Nå står det i § 8-4 og § 9-5 at en velger, som på grunn av psykisk eller fysisk funksjonsnedsettelse ikke kan stemme alene, kan få hjelp av en stemmemottaker i valglokalet eller en annen person som velgeren selv peker ut.

13. september 2021 var det stortingsvalg. NFU ønsker å få en oversikt over om personer med utviklingshemning får oppfylt sin rett til å stemme ved valg. Vi vil gjerne ha tilbakemelding fra medlemmene våre om positive og negative opplevelser ved stortingsvalget 2021.

- Fikk du hjelp i valglokalet av den du ønsket, hvis du trengte det?
- Fikk du følge til valglokalet, hvis du trengte det?
- Fikk du opplæring om politiske partier og gjennomføring av valg før valgdagen? Hvis ja, hvordan ble opplæringen organisert?

Opplevde du noe annet som var positivt eller negativt ved valget? Tilbakemelding kan sendes til ingvild@nfunorge.org, eller du kan ringe tlf. 22 39 60 64.

Trygg
ferie

FANTASTISKE Solgården i Spania

En trygg og morsom ferie!

Solgården er et tradisjonsrikt feriested på Costa Blanca, mellom Alicante og Benidorm. Deilige dager med sol, bad og mye moro. Møt nye venner i flotte omgivelser! Opplev Solgården du også!

Solgården tilrettelegger for en trygg ferie!

For å kunne gjennomføre gode og trygge turer til Solgården, ber vi alle våre gjester om å være fullvaksinert mot covid-19.

24.05.22 – 31.05.22	1 uker fra Oslo	09.08.22 – 16.08.22	1 uker fra Oslo
31.05.22 – 07.06.22	1 uker fra Stavanger	16.08.22 – 23.08.22	1 uker fra Oslo
07.06.22 – 14.06.22	1 uker fra Oslo	04.10.22 – 11.10.22	1 uker fra Oslo
14.06.22 – 28.06.22	2 uker fra Oslo	11.10.22 – 18.10.22	1 uker fra Trondheim UTSOLGT

- Vi følger alltid gjeldende retningslinjer for smittevern fra helsemyndighetene.
- Anbefaling om å holde 1-meters avstand til andre.
- Effektiv rensing av luften på flyet med HEPA-filtre.
- Utvidet rengjøring av rom og fellesområder.
- Hånddesinfiseringsstasjoner i fellesområder.
- Ansatte opplært i nye rutiner og forskrifter.

Dette er inkludert i reisen til Solgården:

- Trygg og tilrettelagt ferieopplevelse med eget fly og helsepersonell som reiseledere.
- Unik bagasjeservice.
- Helpensjon.
- Vakt med norsk helsepersonell.
- Flotte tilbud om aktiviteter og utflukter.

For mer informasjon og bestilling: solgarden.no
tlf 24 14 66 60 • e-post: booking@solgarden.no

Følg oss på

SOLGÅRDEN
trygghet, trivsel og glede

AV: Tom Tvedt

Stortingsvalget betyr at noen representanter forsvinner, mens nye kommer inn. Ved dette valget, mister vi fem som har utmerket seg med å gjøre en god jobb for NFU.

NFU mister gode venner i rikspolitikken

Når det nye Stortinget settes, gleder vi oss til å samarbeide med alle partier og representanter for å nå et likestilt samfunn for alle.

Foto: Stortinget

Foto: Hans Kristian Thorbjørnsen

Bent Høie (H)

Bent Høie har fremmet mange saker som er viktige for NFU, både som opposisjonspolitiker under Jens Stoltenbergs andre regjering og som helse- og omsorgsminister i Erna Solbergs regjering. De mest synlige enkelttiltakene, som Bent Høie i stor grad bidro til, var rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistanse og nedsettelsen av Tvangslovutvalget. Bent Høie tok ikke gjenvalg til Stortinget. Når regjeringen Solberg går av, vil Bent Høie forlate statsrådstaburetten og begynne i sin nye jobb som statsforvalter i Rogaland. NFU er takknemlig for Bent Høies mangeårige innsats for å sikre mennesker med utviklingshemning en god livssituasjon.

Foto: SV

Karin Andersen (SV)

Karin Andersen har vært en mester i å løfte frem NFUs interesser. Slik var det da SV var i regjering og slik har det vært når SV har vært i opposisjon. Karin Andersen er tildelt NFUs ærespris for sin innsats for å fremme interessene til mennesker med utviklingshemning i nasjonal politikk. Karin Andersen hadde et utjevningsmandat fra Hedmark. Ved årets valg, gikk utjevningsmandatet til Frp. Karin Andersen skal ha takk for sin beundringsverdige innsats gjennom mange år.

Foto: Frp

Kari Kjønnaas Kjos (Frp)

Kari Kjønnaas Kjos har et sterkt og ekte sosialpolitisk engasjement, noe som NFU har tjent mye på. Som opposisjonspolitiker under regjeringen Jens Stoltenberg, markerte hun seg sterkt i offentligheten. Under regjeringen Solberg, har Kari Kjønnaas Kjos vært dyktig til å spille NFUs interesser inn overfor regjeringsmedlemmer og departementer. Etter mange års innsats, er det forståelig at Kari Kjønnaas Kjos valgte å gå ut av rikspolitikken. Hun skal imidlertid ha en stor takk for sin innsats overfor mennesker med utviklingshemning og andre samfunnsgrupper som har utfordringer med å bli tilstrekkelig ivaretatt når statens politikk utformes.

Foto: Regjeringen.no/Ilja C.Hendel

Solveig Horne (Frp)

Solveig Horne var statsråden som nedsatte Rettighetsutvalget, som kom med NOU 2016: 17 På lik linje. Hun fikk gjennom en ny likestillingslov som likestilte de ulike diskrimineringsgrunnlagene. Solveig Horne bidro godt som korridorpolitiker i arbeidet med å få endret vergemålsreformen. Solveig Horne valgte ikke å ta gjenvalg, og NFU mistet en av våre støttespillere. NFU er takknemlig for Solveig Hornes innsats.

Foto: Ap

Tore Hagebakken (Ap)

Tore Hagebakken er en av politikerne som er flink til å ordne enighet i komitearbeid og samle støtte i Stortingets korridorer. I over ti år har Tore Hagebakken jobbet aktivt for å fremme interessene til mennesker med utviklingshemning. Det er forståelig at Tore Hagebakken ønsker å avslutte pendlertilværelsen og vil søke et mindre hektisk liv enn livet som stortingsrepresentant. Tore Hagebakken fikk NFUs ærespris for sin innsats på vårt landsmøte i 2016. NFU takker Tore Hagebakken for innsatsen og ønsker ham lykke til videre.

Stor kunst av Herleik i Harstad

TEKST OG FOTO:

Øivind Arvola

I sangen om Harstad heter det at du skal nærme deg den langsomt i fra sjøen, og når du gjør det ser du landemerkene våre: Ei vakker kirke speilt i hav og en søvning Gangsåstopp. Nå har Harstad fått et nytt landemerke når du kommer sjøveien; Engleflokk av Herleik Kristiansen.

Grafikeren Herleik Kristiansen er en av de største kunstnerne i Harstad. Det hele får enda en dimensjon når vi vet at Herleik sin skaperkraft var så sterk at han ble en stor kunstner til tross for at oddsene ikke var de beste da han kom til sentralinstitusjonen Trastad i 1963.

Både fordi Engleflokk er et flott kunstverk, men også fordi historien er så sterk, er vi en hel by som er stolte av Herleik, og at vi får lov til å pryde byen vår med hans kunst. Takk til Herleik for vårt nye landemerke!

”

Det finns mang
slags forskjellige
mennesker.

HERLEIK KRISTIANSEN, født i Nesna 1947. I over 40 år har Herleik Kristiansen arbeidet med ulike kunst- og formingsaktiviteter. Han er profesjonell kunstner med medlemskap i både Norske Billedkunstnere og Nord Norske Bildende Kunstnere. Han er blant annet innkjøpt av Norsk kulturråd og Riksgalleriet.

Det er gjennom sine linoleumstrykk at han har oppnådd status som kunstner. Herleik er nå pensjonist.

Kilde: <https://www.stmu.no/Trastadsamlinger/Kunstnere>

VERDIG LIV

Illustrasjonsfoto: Stocksy

Artikkelen var på trykk i Tidsskriftet til Den Norske legeforening 27. august, 2021.
Artikkelen er gjengitt med tillatelse fra tidsskriftet og forfatter.

Det var «bred politisk enighet» om at utviklingshemmede skulle få leve et liv som den gjengse borger da en gjennomtenkt og visjonær reform ble innført i 1991. Arkitekten bak reformen var en lege. 30 år senere har reformen havarert. Er det umulig for utviklingshemmede i Norge å få verdige liv?

Utviklingshemmede er fortsatt en pariakaste

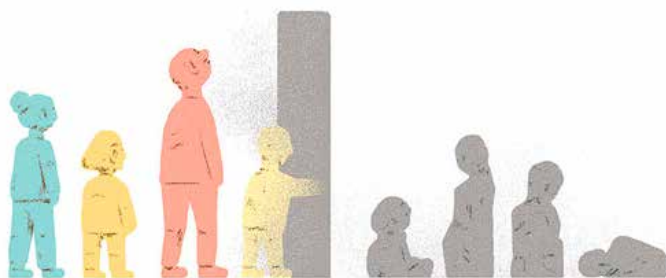
AV: Torstein Vik

I 1988 vedtok Stortinget en reform som skulle gi mennesker med kognitiv funksjonsnedsettelse (heretter kalt utviklingshemmede) anledning til å velge hvor og hvordan de ville bo, anledning til å leve aktive liv og delta i samfunnet som andre mennesker. Prinsippene for reformen bygde på to offentlige utredninger, ledet av psykiater Ole Petter Lossius (1925–2007). Innføringen startet i 1991. Ansvaret for gjennomføringen ble overført fra fylkeskommunene til kommunene, derav navnet Ansvarsreformen for utviklingshemmede (heretter kalt ansvarsreformen).

Reformens hovedmål overlappet godt med målene for habilitering og rehabilitering av mennesker med funksjonshemninger slik de beskrives i den internasjonale klassifikasjonen av funksjon, funksjonshemning og helse (ICF), publisert ti år senere, og med FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD), vedtatt av FN i 2006.

Bortsett fra at de store institusjonene ble nedlagt, noe som var et delmål, og at ansvaret ble overført til kommunene, kom reformen skjevt ut fra start. I år, 30 år etter innføringen, er utviklingen reversert. Utviklingshemmede blir igjen plassert i store, institusjonspregede boligkompleks. Få har meningsfullt arbeid, og mulighetene til å delta i fritidsaktiviteter er svært begrenset. Grunnen til at reformen kom skjevt ut, var at ingen av de gode intensjonene ble rettighetsfestet. Når politikere skal vedta budsjetter, er utviklingshemmedes levekår ikke lenger noen hjertesak.

I 2011 ble det overordnede ansvaret for utviklingshemmedes levekår overført til Kulturdepartementet, som også har ansvar for likestilling. Til tross for at omorganiseringen reduserte legenes rolle, er det både historiske, moralske og medisinske grunner til at leger bør ha et særlig ansvar for å få reformen på rett kurs igjen. →

Illustrasjon: Audun Gjerdi

LEGEN; FRA HUMANISME TIL RASEHYGIENE

Holdningene til utviklingshemmede var i det kristne Europa frem til 1800-tallet preget av inhumane holdninger og mangel på respekt. Utviklingshemmede ble betraktet som laverestående mennesker, mindre verdt enn dyr. Mange ble holdt fastlenket og innelåst sammen med psykisk syke i kjempeinstitusjoner. Under den franske revolusjonen befridde legen Philippe Pinel (1745–1826) de inne-stengte fra lenkene, åpnet portene og innførte mer humane holdninger. En annen fransk lege, Jean Marc Gaspard Itard (1774–1838), var blant de første som startet målrettet opplæring av utviklingshemmede. I England gjorde John Langdon Down (1828–1896) et banebrytende arbeid for human behandling, respektfulle holdninger og for opplæring av utviklingshemmede.

Når politikere skal vedta budsjetter, er utviklingshemmedes levekår ikke lenger noen hjertesak.

Med fremveksten av eugenikken på slutten av 1800-tallet bidro leger dessverre til at holdningene endret seg til det verre. Rasehygiene ble ansett som viktig for folkehelsen og ble et anerkjent forskningsfelt i USA, England, Tyskland og Skandinavia. Noen kjente norske leger som var opptatt av raseteorier og rasehygiene, var blant andre Halfdan Bryn (1864–1933), president i Legeforeningen og preses i Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, forsker-ekteparet Alette (1873–1951) og Kristian Schreiner (1874–1957) samt Ingeborg Aas (1876–1958), venstrepolitiker, sanitetskvinne og forkjemper for helsestasjoner. I USA lobotomerte amerikanske leger John F. Kennedys lett utviklingshemmede søster, Rosemary, i 1941. Lobotomien førte til at hun ble totalt invalidisert og gjemt bort.

Rasehygiene kulminerte med drapene på funksjonshemmede i Nazi-Tyskland. Likevel vedvarte overgrepene mot utviklingshemmede også etter krigen. I Norden ble utviklingshemmede utsatt for mishandling, uetiske forskningsforsøk og tvangssterilisering helt frem til 1970-årene. Dette skjedde mens de ble samlet og isolert fra den øvrige befolkningen i store institusjoner.

HUMAN REFORM SOM HAVARERTE

I 1970- og 80-årene ledet psykiater Ole Petter Lossius arbeidet med to offentlige utredninger. Konklusjonene i disse var at utviklingshemmede selv burde få velge hvor og hvordan de ville bo, at det

ikke var noen grunn til at de skulle isoleres i store institusjoner, at de burde få tilpasset utdanning og arbeid samt tilgang til fritidsaktiviteter som andre borgere. Konklusjonene overlapper imponerende godt med intensjonene i ICF-klassifikasjonen og i CRPD-konvensjonen, som ble publisert 20–30 år senere. Man kan trygt si at Lossius og hans medarbeidere var meget fremsynte.

Hovedgrunnen til havariet av ansvarsreformen er at det ikke fulgte rettigheter med de gode intensjonene.

Utredningene førte til innføringen av ansvarsreformen i 1991. Dessverre gikk det galt helt fra starten, og siden innføringen har en rekke rapporter og offentlige utredninger jevnlig dokumentert at ingen av hovedmålene er oppnådd. I 2006 påviste Helsetilsynet at utviklingshemmede ble utsatt for overgrep og utilbørlig tvang. I 2007 publiserte Helsedirektoratet en rapport som stilte spørsmål ved gjennomføringen av reformen. En NTNU-rapport viste i 2011 at store bofellesskap igjen var blitt vanlige. En ny stortingsmelding i 2012 gav uttrykk for bekymring og førte til en ny offentlig utredning, publisert i 2016 med tittelen På lik linje. Denne konkluderte nok en gang med at man var langt unna å nå hovedmålene for reformen. På lik linje har foreløpig bare ført til at man igjen venter på en ny stortingsmelding! Det er god dekning for å hevde at ansvarsreformen var en human reform som havarerte. Hovedgrunnen til havariet er at det ikke fulgte rettigheter med de gode intensjonene.

PÅRØRENDE BÆRER BYRDENE

Allerede i 1994/95 advarte legen og juristen Aslak Syse om at uten rettigheter ville reformen havarere og familiene ville måtte «...bære byrdene for en omsorgsreform som skulle komme alle til gode». Flere kjente forfattere, med egne erfaringer, har siden 2012 beskrevet hvordan livet som foreldre til et utviklingshemmet barn i Norge kan arte seg og hvordan det kan slite på hele familien. De nevnte utredningene og rapportene, de skjønnerlitterære beskrivelsene og også mine egne erfaringer som far har vist at Syse fikk rett.

UTEN MENNESKERETTIGHETER

I utredningen På lik linje ble levekårene for utviklingshemmede i Norge i 2016 ikke bare målt mot intensjonene i ansvarsreformen, men også mot CRPD-konvensjonen. Denne ble ratifisert av Norge i

2013, men er enda ikke innarbeidet i norsk lovverk. Målt mot konvensjonen var utviklingshemmedes rettigheter i Norge mangelfulle på hele 15 av punktene (artiklene). Dette gjaldt både artikler om generelle menneskerettigheter og artikler om alminnelige levekår. På lik linje konkluderte med at Norge ikke oppfylder artiklene som omhandler utdanning (artikkel 24), helse (artikkel 25), habilitering og rehabilitering (artikkel 26), arbeid og sysselsetting (artikkel 27), deltakelse i politisk og offentlig liv (artikkel 29) samt deltakelse i kulturliv, fritidsaktiviteter, fornøyelser og idrett (artikkel 30). Alle disse områdene var de sentrale målene i ansvarsreformen og i begge Lossius-utvalgene.

Vi som leger har et utvidet ansvar for utviklingshemmedes levekår.

I mars 2019 kritiserte FNs komité for rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne at Norge ennå ikke hadde innarbeidet CRPD-konvensjonen i eget lovverk. Komiteen mente at mangelen på rettigheter var hovedårsaken til mange av de problemene funksjonshemmede i Norge opplever, også de store forskjellene ulik kommunetilhørighet gir. I På lik linje beskrives åtte tiltak for å få ansvarsreformen på fote igjen. Det første tiltaket er å innarbeide CRPD-konvensjonen i norsk lovverk. Så sent som i mars i år avviste Stortinget for tredje gang et slikt forslag.

SVIKTENDE OVERORDNET STYRING

Frem til 2011 lå det overordnede ansvaret for utviklingshemmedes levekår hos Helse- og sosialdepartementet. Da ble ansvaret splittet i sektorer, som helse, utdanning, arbeid, sosial og bolig. Et koordinerende ansvar ble plassert hos likestillingsministeren, som for tiden også er kulturminister. Intensjonen med omorganiseringen var et ønske om å fremheve likestillingsaspektet. Imidlertid beskriver man i På lik linje at denne organiseringen har fungert dårlig fordi det enkelte departements hovedmål har blitt prioritert høyere enn sektoroverskridende likestilling. Selv om reformen var i ferd med å havare i 2011, har oppsplittingen av ansvar og svak overordnet styring bidratt til å sementere havariet.

BÅDE LEGER OG POLITIKERE MÅ HANDLE

Deltakelse og aktive liv er de overordnede målene for all habilitering og rehabilitering av mennesker med funksjonsnedsettelse. Det betyr at vi som leger har et utvidet ansvar for utviklingshemmedes levekår. Dette gjelder fastleger, spesialister i andrelinjetjenesten, og særlig leger i offentlige stillinger, som kommunalråder, helsesjefer, fylkesleger og de såkalte helsetoppene i Helse- og omsorgsdepartementet og Helsedirektoratet.

Politikerne må slutte å snakke om likeverd og heller handle.

Etter at denne kronikken ble innsendt første gang, har Helsedirektoratet publisert en ny veileder for gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemning. Den kan være et godt sted å starte, selv om den ikke går langt nok i forhold til den internasjonale klassifikasjonen av funksjon, funksjonshemning og helse. Politikerne må slutte å snakke om likeverd og heller handle. En start vil være å rettighetsfeste intensjonene i ansvarsreformen i tråd med CRPD-konvensjonen. Det er en skam at denne gjennomtenkte og visjonære reformen, som altså hadde en lege som arkitekt, har havarert. ■

ARTIKKELFORATTEREN TORSTEIN

VIKER er professor emeritus i barne- sykdommer. Her er han sammen med sin datter Magnhild. (Foto: Privat)

Det er ikke alltid ting skjer etter planen, i hvert fall ikke etter foreldres plan, men kanskje etter barnas plan. Vår datter, Emilie, fikk seg leilighet i april. Fortsatt bor hun hjemme.

Emilie flytter nesten fra foreldreheimen

TEKST OG FOTO: Jens Petter Gitlesen

Smitteverntiltakene rammet mennesker med utviklingshemning sterkt. For Emilies del førte det til at tjenestene ble redusert. Emilie fikk god trening i å sitte i sofaen. Interessene ble redusert til TV-titting og mat, helst slik mat som ernærings ekspertene aldri anbefaler. Emilie mente at hun var blitt for voksen til å benytte avlastningstilbudet som hun har hatt i mange år. Det synspunktet deler jeg med henne, men alternativene var få og stort sett begrenset til sofa, mat og TV-titting.

Emilie skulle etter planen flytte inn i selveid leilighet i et bygg som var planlagt ferdigstilt i 2023. Men Sola kommune har alltid vært velvillig og tilbød en ledig leilighet i et lite og koselig kommunalt bofellesskap. Vi takket ja til tilbudet, og Emilie var svært fornøyd. Men mye måtte anskaffes før det var klart for innflytting, og tiden gikk før kjøleskap, seng, sofa, TV, tørketrommel og Internett var på plass. Emilie deltok aktivt i anskaffelsesperioden og møblementet fikk et sterkt innslag av yndlingsfargen – rosa.

EMILIE SYNES det er stas å være i leiligheten på dagtid.

”

Det er langt enklere å legge planer enn å gjennomføre dem.

EMILIE TRIVES med matlaging og nytt kjøkken.

SØMLØS OVERGANG UTEN OVERGANG

For å sikre en mer eller mindre sømløs overgang til livet utenfor foreldreheimen, dro Emilie og søstrene ofte til leiligheten og koste seg i løpet av sommeren. Emilie trivdes med situasjonen og foreslo titt og ofte en tur til leiligheten. Det ble mange slike turer, trolig altfor mange.

Da alt var på plass og klart for innflytting, så var det kun Emilie som motsatte seg flytting. Leiligheten hadde fått karakter av en slags «festbule», hvor Emilie og hennes venner og kjente kunne dra innom, spille musikk, danse og se på film i noen timer, før hun dro tilbake til den vante og trygge sofaen i foreldrehjemmet.

Nå er situasjonen slik at når dagsenteret slutter klokken 14.00, så drar Emilie til leiligheten. Hun handler, lager middag og ser på film. Når det stunder mot kveld og hjemlengselen melder seg, så blir jeg ringt opp og henter min datter. Emilie trives med situasjonen og hun trives med tjenesteyterne som bistår henne.

Det har vært møter med kommunen, planer er avløst av nye planer. Emilie flytter nok før eller senere. Lærdommen vår så langt, er at det er langt enklere å legge planer enn å gjennomføre dem. Dette til tross for at Emilie er sterkt involvert i planleggingen og at alt skjer på Emilies premisser.

SOVEROM preget av rosa.

Bankens nei til BankID var diskriminering

30. juni 2021 konkluderte Diskrimineringsnemnda med at avslag på BankID til en person med autisme, og som har verge, var diskriminering.

AV: Ingvild Østerby

Personen hadde søkt om BankID for å kunne handle på Internett, få tilgang til nettbank og få tilgang til helseopplysninger eller økonomiske opplysninger gjennom nettportaler for offentlige virksomheter, slik som helsenorge.no eller nav.no. Personen trengte veiledning fra verge for å bruke BankID.

Banken avsto søknaden og viste til PersonBankID-avtalen. Denne avtalen sier at BankID ikke under noen omstendighet skal brukes av andre enn den som har fått BankID utstedt. Banken viste også til regler i eIDAS-forordningen, en EU-forskrift om elektronisk identifikasjon. Forordningen krever at systemet for elektronisk signatur sikrer at den som eier signaturen har kontroll over bruken av sin signatur. Til slutt viste banken til en sak som ble behandlet i Finansklagenemnda i 2018. Finansklagenemnda sa at «Det er ingen åpning for at BankID kan utstedes til person med verge til bruk for vergen.»

FORSKJELLSBEHANDLING

Diskrimineringsnemnda kom til at avslaget på BankID medførte at personen ble forskjellsbehandlet på grunn av sin funksjonsnedsettelse. Nemnda uttalte blant annet følgende:

«Selv om banken er informert om at A trenger en viss bistand for å benytte seg av BankID, er det nemndas vurdering at bistanden vil være av begrenset art, og hovedsakelig knytte seg til veiledning vedrørende As innkjøp og forbruk. Nemnda kan ikke se at det er sannsynliggjort at A vil opptre i strid med vilkårene for BankID

slik at et avslag kan hjemles ut fra en betraktning om antesipert mislighold. Den bistanden A etter det opplyste har behov for, kan nemnda ikke se innebærer at banken på saklig grunnlag kan nekte å inngå avtale om BankID. Som nevnt ovenfor har B heller ikke vist til at As situasjon rammes av et konkret unntak i internasjonal/nasjonalt regelverk om BankID eller bankens egne vilkår.»

Diskrimineringsnemnda la også vekt på at BankID er et viktig instrument i et moderne samfunn, som de fleste har behov for. Nemnda viser til at det må «stilles strenge krav til at det på avtale-rettslig grunnlag skal være adgang til å nekte noen en slik sentral rettighet.»

HAR DU FÅTT AVSLAG?

NFU har blitt kontaktet av flere av våre medlemmer, som opplever at banken ikke vil utstede BankID på grunn av diagnose eller fordi en har verge. Problemstillingen gjelder nok mange flere enn dem som har tatt kontakt med oss. NFUs jurister vurderer å sende inn en gruppeklage til Diskrimineringsnemnda om diskriminerende praksis knyttet til BankID, dersom flere av våre medlemmer ønsker å fremme sin sak.

Har du opplevd å få avslag på BankID med begrunnelse i diagnose eller oppnevnt verge og ønsker å være med i en gruppeklage? Da vil vi gjerne høre fra deg. Ta kontakt på ingvild@nfunorge.org eller tlf. 22 39 60 64.

Synes du helsenorge.no er vanskelig?

IDISSE TIDER er det som aldri før aktuelt å bruke helsenorge.no. Vi opplever at flere kan synes det er litt vanskelig å finne frem på denne nettsiden. Ikke alle er klare over at det er en mulighet for å gi andre fullmakt på Helsenorge.no

Når man går inn på nettsiden er det et rødt felt man kan trykke på for å lese om muligheten for å gi og få fullmakt. Her finnes det skjemaer som kan skrives ut for å gi fullmakt. Du må være over 16 år for å gi en fullmakt, og den som får fullmakten må være over 18 år.

For personer med manglende samtykkekompetanse er det kun nærmeste pårørende som kan få fullmakt til bruk av tjenester på Helsenorge.no. For å få fullmakt på vegne av en person med manglende samtykkekompetanse må det, i tillegg til fullmaktsskjema, sendes inn legeerklæring om manglende samtykkekompetanse.

Husk å gi oppdatert informasjon til NAV!

VI SER DESSVERRE eksempler på at personer opplever å få tilbakebetalingskrav fra NAV på grunn av at det er skjedd feilutbetalinger. I slike tilfeller har NAV en regel som går ut på at dersom du burde ha gitt flere opplysninger eller burde forstått at utbetalingen var feil, så kan NAV kreve utbetalinger tilbake. Denne regelen praktiseres strengt. NAV stiller høye krav til hva man burde forstå og følge med på.

Vi ønsker å minne alle som mottar stønader fra NAV på å sjekke med jevne mellomrom at all informasjon er oppdatert. Gi beskjed til NAV dersom det for eksempel skjer endringer i sivilstatus, bostatus, familiesituasjon eller inntektsituasjon.

Gi heller informasjon en gang for mye, enn en gang for lite!

PEDER MORSET *Folkehøgskole*
LIKEVERD · INKLUDERING · MANGFOLD · FELLESSKAP

PÅ SELBUSTRAND
MIDT I TRØNDELAG
EN TIME FRA TRONDHEIM
EN HALV TIME FRA VÆRNES
ALLE HAR ENEROM
MED EGET BAD OG WC

BLI DEN DU ER

ARBEIDSTRENING DESIGN OG HÅNDVERK FLEXI - AKTIV LIVSSTIL
FOTBALL TILRETTELAGT FRILUFTSLIV OG IDRETT HESTELIV KAMERA MATLYST

OPPTAK TIL SKOLEÅRET 2022-2023:

**SØKNADSFRIST
FOR ELEVER MED
UTVIKLINGSHEMMING
1. NOVEMBER**

pmf@pedermorset.no
www.pedermorset.no

Mennesker med utviklingshemning og selvbestemmelse

Når utviklingshemmedes menneskerettigheter var tema for Likestillings- og diskrimineringsombudets årskonferanse, sier det noe om ombudets vurderinger av likestillings situasjonen til mennesker med utviklingshemning.

AV: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Pia Ribsskog

Likestillings- og diskrimineringsombud Hanne Bjurstrøm skrev i VG den 21. september: «Ombudet har lenge ment at vergemålsloven ikke er i tråd med FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Loven har ikke et uttrykt mål om at mennesker i størst mulig grad skal bestemme over egne liv, og ord som «vilje» og «selvbestemmelse» er ikke nevnt. Det bærer også virkeligheten preg av»,

På konferansen viste FNs spesialrapportør Gerard Quinn til undersøkelser som dokumenterte at mennesker med kognitive funksjonsnedsettelse var en slags usynlige borgere som myndighetene overså og glemte. Mennesker med kognitive funksjonsnedsettelse fikk en moralsk verd som lå mellom vanlig handlende individer og gjenstander. Nettopp derfor har CRPD menneskeverdet som sitt fundament, både gjennom konvensjonens fortale og i konvensjonens artikkel 1:

«Denne konvensjon har som formål å fremme, verne om og sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne full og likeverdig rett til å nyte alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter, og å fremme respekten for deres iboende verdighet.»

Karin Andersen frykter at Stortinget vil vedta lover uten å bevilge penger slik at lovens intensjon kan realiseres. Når en ikke har makt, må en ha rettigheter, sa Karin Andersen.

STORTINGSREPRESENTANT KARIN ANDERSEN

(nr. 3 fra venstre) høstet applaus for sin avsluttende kommentar i panelsamtale om selvbestemmelse i eget liv. De andre paneldeltakerne var (fra venstre) likestillings- og diskrimineringsombud Hanne Bjurstrøm (ordstyrer), Helge Eide (fagleder i KS), Anna Kittelsaa (professor ved UiT og styremedlem NFU), Kari Eika (samfunnsøkonom) og Helge Hjort (advokat).

FORBUNDSLEDER TOM TVEDT

overrakte NFUs ærespris til Karin Andersen, som hun ble tildelt på NFUs landsmøtet i mars 2021.

HANNE BJURSTRØM

ledet årskonferansen, på sin siste dag som likestillings- og diskrimineringsombud.

Guri Hestflått Gabrielsen, fagdirektør i LDO, presenterte ombudets tilsynsrapport med tvang og makt overfor mennesker med utviklingshemning. Rapporten avdekker blant annet at:

- I 29 av 32 tvangsvedtak, var personen vedtaket gjelder ikke involvert i utarbeidelsen av vedtaket. Dette til tross for lovverket som sier at den saken gjelder, skal være involvert. Ombudet fant ikke at Fylkesmannen hadde pratet med personen vedtaket gjelder i noen av de 32 sakene tilsynet omfattet.
- Konsekvensen av å bli fratatt selvbestemmelsen ble aldri vurdert, heller ikke andre eventuelle negative virkninger av tvangsvedtaket ble vurdert.
- Kommunen underrettet noen av dem som tvangsvedtaket gjelder. Fylkesmannen underrettet ingen av dem vedtaket gjaldt, verken om tvangsvedtak eller retten til å klage på vedtak.
- Det ble søkt om og gitt dispensasjon fra utdanningskravet i 31 av 32 tvangsvedtak. Totalt var 829 personer godkjent for å utøve tvangsvedtakene i de 32 sakene.

Andre undersøkelser LDO har gjennomført, tyder på at de samme svakheterne går igjen hos samtlige Statsforvaltere.

Sivilombudets forebyggingsenhet foretok tilsyn i tre bofellesskap. Tilsynet er et ledd i det å forhindre tortur, umenneskelig og nedvedigende behandling. Sivilombud Hanne Harlem presenterte funn som samsvarer med funnene i LDOs tilsyn og kom med mange anbefalinger til kommunen, blant annet at:

- «Kommunen bør sikre og dokumentere at beboer, pårørende og verge har vært aktivt involvert og hørt i vedtaksprosessen»
- «Kommunen bør sikre at avgjørelser om tvang etter kapittel 9 tilfredsstillende kravene til begrunnelse og inneholder konkrete vurderinger og informasjon som dokumenterer at vilkårene for tvang er oppfylt.»

Sivilombudet kom også med flere anbefalinger til Statsforvalteren, blant annet:

- «Statsforvalteren bør sikre at det gis tilstrekkelige og etterprøvbare begrunnelser.»
- «Statsforvalteren bør sikre at overprøving av vedtak skjer innen satte tidsfrister, og at vedtak

som omhandler inngripende tvang og som ikke godkjennes, følges opp innen rimelig tid, og at kommunen mottar nødvendig veiledning.»

Likestillings- og diskrimineringsombudet lanserte rapporten «Retten til selvbestemmelse». Rapportens anbefaler regjeringen å:

- Utrede og fremme forslag om en ny lov om beslutningsstøtte til erstatning for vergemålsloven
- Parallelt med at lov om beslutningsstøtte utredes, bør det vedtas hjemmel for og settes i gang prøveprosjekter om beslutningsstøtte
- Tilrettelegge for og styrke stemmene til personer med behov for beslutningsstøtte i nasjonale og lokale tilsyn

Det var mange presentasjoner og to debatter i løpet av dagskonferansen. Hele konferansen kan en se på Youtube. Søk på Likestillings- og diskrimineringsombudet, så dukker filmopptaket opp. ■

STATSFORVALTER I OSLO

OG VIKEN, Valgerd Svarstad Haugland (i midten) deltok i panelsamtale om vergemål og beslutningsstøtte. Her sammen med Gro Nystuen (assisterende direktør i NIM) til venstre og Guri Hestflått Gabrielsen (fagdirektør i LDO) til høyre.

En god veileder er ei dårlig løsning

I vår ble veilederen «Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemning» utgitt av Helsedirektoratet. Veilederen er gjennomarbeidet og god. Både myndighetene og interesseorganisasjonene bør gjøre seg kjent med veilederen. Men gode veiledere og rundskriv har vi hatt før, uten at det har påvirket situasjonen.

AV: Snorre Ness, fylkesleder NFU Trøndelag
Innlegget var opprinnelig på trykk i Namdalsavisa.

I 2016 var det nasjonalt tilsyn med tjenestene til mennesker med utviklingshemning. Det ble avdekket lovbrudd i 45 av 57 tilsyn. Resultatet var nedslående, men ikke uventet. Alle nasjonale tilsyn som er gjennomført overfor tilbudet til mennesker med utviklingshemning, avdekker lovbrudd i over 70 prosent av tilfellene. Det er ikke noe som tyder på at forholdene har bedret seg de siste tjue årene.

Alvoret i situasjonen gjenspeiles i tittelen til Helseilsynets oppsummeringsrapport: «Det gjelder livet». Avslutningsvis i rapporten, stiller Helsetilsynet fundamentale spørsmål:

«De alvorlige forholdene som dette tilsynet har avdekket gir grunn til å stille spørsmål om dagens rammer og ressurser for kommunenes tjenestetilbud er tilstrekkelige til å sikre gode og trygge tjenester til alle brukerne. Har kommunene nødvendige forutsetninger for å etablere og drifte forsvarlige tilbud – også til brukere med store og komplekse tjenestebehov? Gir staten tydelige nok krav, føringer og faglig støtte til kommunenes oppgaveløsning? Prioriterer spesialisthelsetjenesten bistanden til kommunene høyt nok?»

Den 29. 01.2019 stilte stortingsrepresentant Tore Hagebakken (Ap) eldre- og folkehelseminister Åse Michaelsen (Frp) spørsmålene til Helsedirektoratet og hvilke tiltak regjeringen hadde satt i verk. Om regjeringen hadde svart på spørsmålene til Helse-

direktoratet, kom ikke frem i statsrådets svar. Men utarbeidelsen av veilederen «Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemning» ble oppgitt å være en sentral del av løsningen.

Om tidligere eldre- og folkehelseminister Åse Michaelsen selv trodde at svaret som hun ga til stortingsrepresentant Tore Hagebakken ville løse utfordringene, så bør ingen andre gå i samme villfarelse. Helsedirektoratets tilsyn ser etter lovbrudd. Når mange av kommunene ikke leser loven, så kan en ikke forvente at de skal lese veilederen. Etter grunnlovfesting av det kommunale selvstyret i 2016, har Kommunenes Sentralforbund (KS) gjentatte ganger presisert at kommunene kun er bundet av lov eller forskrift. Ikke engang menneskerettighetene forplikter kommunene, ifølge KS. Det har vært rundskriv, veiledere og informasjonstiltak tidligere, uten ettersporbar effekt i Helsetilsynets tilsynsrapporter.

Staten bestemmer kommunenes inntekter og staten gir lovene. Staten kan styre stramt, hvis den vil. Tilsyn etter tilsyn avdekket lovbrudd i det store flertallet av sakene. Situasjonen har ikke forbedret seg på to tiår. Når veilederen «Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemning» er regjeringens hovedvirkemiddel for å endre situasjonen, er det god grunn til å tro at regjeringen ikke ønsker å styre politikken overfor mennesker med utviklingshemning.

SNORRE NESS, fylkesleder i NFU Trøndelag.
(Foto: Privat)

Sol og jubel på Halsnøy!

AV: Jens Petter Gitlesen

SOM VANLIG BLE NFU-LEIREN PÅ HALSNØY arrangert fra den 28. juni til den 4. juli på Sunnhordland folkehøgskole.

Det var en del som ikke kom på grunn av koronasituasjonen, manglende vaksine og slikt. Men 45 leirdeltaker var sammen i en uke. Værgudene var på arrangørene og deltakernes side, og det meste av aktivitetene var utendørs.

Forbundsleder Tom Tvedt kom på besøk. Partisekretæren i Arbeiderpartiet, Kjersti Stenseng, kom også. Hun underviste leirdeltakerne om Stortinget og stortingsvalg. Det samme gjorde Fitjars ordfører Harald Rydland fra Kristelig Folkeparti. Fitjars ordfører Harald Rydland hadde med seg sin datter og arrangerte konsert hvor ordføreren spilte piano og datteren sang.

- Det er fantastisk flott å få være med på leiren. Mennesker med utviklingshemning er ikke blant dem som roper høyest når politikerne må prioritere. I Fitjar kommune er vi så heldige at vi har et aktivt råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne, men det er viktig at kommunepolitikerne også lærer mennesker med utviklingshemning å kjenne, sier Fitjars ordfører Harald Rydland.

Alt gikk fint. Været var strålende, smittevernreglene ble ivarettatt, aktivitetene var mange og entusiasmen var stor.

Nå får en se frem til den siste uken i juni 2022. Da blir det leir igjen på Sunnhordland folkehøgskole på Halsnøy.

NFUs leir i Selbu

AV: Frode Stømman

NFU TRØNDELAGS LEIR PÅ PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE i Selbu arrangert fra mandag 9. til søndag 15. august ble. Værgudene var på arrangørens side og deltakerne var flinke til å følge smittevernstiltakene.

Stor var interessen da ambulansen i Selbu kom og viste hvordan ambulansen kunne hjelpe til hvis noen var syke og trengte hjelp. Turorientering var både populært og helsebringende. Det samme gjaldt topptur i strålende solskinn. På besøksgård i Tydal fikk leirdeltakerne stifte bekjentskap med kjente og ukjente menneskekjære dyr, som lama, alpakka hest, gris og høner. Grillmat og vafler smakte godt.

En dag var satt av til valg. Blant annet fortalte ordføreren i Selbu om valg og hvordan det var å være politiker. Det ble gjennomført leirvalg med ekte stemmeurne. Leiren ble avsluttet med en fornøylig forestilling fra teatergruppen.

Leiren ble mulig takket være frivillig innsats, velvillig støtte fra Peder Morset Folkehøgskole og økonomisk støtte fra Barne- og familiedirektoratet.

Personlig hygiene

E-læringsressurs for mennesker med utviklingshemning eller nedsatt funksjonsnivå – for sosial aksept, bedre inkludering og et mer selvstendig liv, .

AV: Riitta Hellman, prosjektleder, PhD i informatikk

EN LENGRE VERSJON av artikkelen har tidligere vært publisert i Norsk Fosterhjemforenings tidsskrift *Fosterhjemkontakt*.

Nettressursen er ment for individuell bruk, til kurs og samtaler, til bruk på smarttelefon, nettbrett og smart-TV. Den er godt egnet for personer med nedsatt kognitivt funksjonsnivå, adferdsproblematikk som gir utslag på hygien eller som av andre grunner gir manglende hygienekompetanse.

BAKGRUNN

God personlig hygiene har svært stor betydning for helse, sosial omgang og deltakelse i arbeidsliv eller utdanning. God personlig hygiene er også viktig for å forebygge sykdom, særlig infeksjonssykdommer.

Opplæring i personlig hygiene dekkes i liten grad skolen. Foreldre hjelper gjerne til med den personlige hygien så lenge deres barn bor hjemme. Når mennesker med utviklingshemning flytter ut av foreldrehjemmet og skal ha selvstendig ansvar for hygien, øker ofte problemet med mangelfull personlig hygiene selv om de får noe praktisk bistand og opplæring fra kommunen. De som trenger det, vil kunne få noe hjelp til personlig hygiene, men det kan være vanskeligere for tjenesteytere å vite nøyaktig hva som skal til og hva som forventes av dem. Dessuten vil mange mennesker i målgruppen ikke slippe slike hjelpere så tett innpå seg.

Tjenesteyterne på sin side kan mangle nødvendig kunnskap, veiledning, fokusert oppfølging eller virkemidler, samtidig som det kan være vanskelig for dem å være «eksplisitte» om de mest ømtålige temaene innen personlig hygiene, eller utøve det som

kan oppfattes som tvang, når det ikke foreligger tvangsvedtak.

Mange mennesker med utviklingshemning har altså behov for å mestre sin personlige hygiene bedre enn de gjør i dag. Det var derfor behov for nyttig og engasjerende opplæringsmateriale som både barn, unge og unge voksne er i stand til og motivert til å bruke. Det var også behov for et opplegg som bistår støttepersoner i veiledning, aktivisering og oppfølging.

SMARTTEKNOLOGI SOM PLATTFORM

Mange mennesker med utviklingshemning er dyktige brukere av smarttelefon eller nettbrett. En digital løsning har derfor mange fordeler:

- Det er mulig å benytte flere virkemidler samtidig (bilder, tekst, tale, video osv.).
- Digitalt innhold er interaktivt og kan enkelt nivåtilpasses.
- Navigering mellom temaer er enkelt og muliggjør en ikke-lineær bruk.
- Moderne teknologi gjør stoffet tiltalende, og er en viktig motivasjonsfaktor i seg selv.
- Motivasjonsfaktoren som teknologien skaper, understøtter repetisjon og overlæring.
- Det hjelper brukerne å ta hånd om sin personlige hygiene riktig, regelmessig og rutinemessig.
- Nødvendige oppdateringer av digitalt stoff er enkelt.

STARTSIDEN inneholder veien til alle temaene som dekkes. Brukeren kan trykke både på bildene eller tekstlenkene. Temaene er:

- Vaske hender
- Vaske kroppen
- Stell av tenner
- Stelle håret
- Rene klær
- Måltider
- Fjerne sminke
- Barbere seg (jenter, kvinner)
- Barbere seg (gutter, menn)
- Stelle negler
- Intimhygiene (jenter, kvinner)
- Intimhygiene (gutter, menn)

Del av startsidene på www.personlighygiene.no.

HVERT TEMA håndteres ved å navigere mellom anslagsvis tre undertemaer. Grunnstrukturen for hver side består av tekst, tale, bilder, korte videoer og i forbindelse med siste undertema, en quiz. Vi har i tekstene og filmene lagt vekt på å forklare vanlige måter å håndtere hverdagshygiene på. Hva som er vanlig eller uvanlig, viktig eller ikke så viktig, varierer selvsagt. Eksempler er: Skal håret børstes før vask eller ei? Er det anbefalt eller unødvendig å skylle ut tannkremen etter tannpuss? Trenger ansiktet vaskes med såpe i dusjen, eller med bare vann? Vi har valgt å ta med i tekstene og filmene det som gjør nytten og kan være smart, men som ikke kompliserer gjennomføringen for målgruppens brukere, og slik virker demotiverende.

Et annet bevisst valg er å presentere stoff som gjelder gutter og jenter hver for seg, f.eks. temaene barbering og intimhygiene.

Del av temasiden «Vaske håret» under hovedtemaet «Stelle håret».

FILMENE er spilt inn av ungdommer i passende alder som «skuespillere». I filmer som handler om sensitive temaer, som intimhygiene, har vi brukt konkrete gjenstander for demonstrasjon. Ekke skuespill her ville ha vært svært krevende å få til, samtidig som sluttresultatet ville lett framstå som støtende eller vulgært.

Film under temaet «Vaske kroppen».

QUIZENE er enkle med 5-6 spørsmål for hvert tema, og 3 svaralternativer per spørsmål. Rekkefølgen av både spørsmål og svaralternativer er tilfeldig. Vi benytter litt humor i de gale svaralternativene for å unngå eksamenspreg. Ved fullføring av en quiz får brukeren en «snill» tilbakemelding.

Hvorfor bør du ha på rene klær?

- Rene klær lukter ikke vondt, og jeg ser ordentlig ut.
- Rene klær klør mindre enn skitne klær.
- Rene klær er mykere enn skitne klær.

Når er det lurt å klippe neglene?

- Etter at de har vært i vann en stund.
- Når jeg har drukket mye vann.
- Når jeg er kald på fingrene.

Eksempler på quiz

BRUKEN OG BRUKERE

«Personlig hygiene» var i utgangspunktet rettet mot mennesker med utviklingshemning og deres støttepersoner. Den hyppigste diagnosen ved utviklingshemning er Down syndrom. Buckley og Sacks (2002) har laget en oversikt over hva mennesker med Down syndrom i alderen 11-16 år kan mestre alene. De fant f.eks. at:

- 65 % kunne vaske hendene på egen hånd
- 25 % trengte hjelp til det
- 20 % vasket ikke hendene selv

Dette forteller at personlig hygiene er vanskelig for mange mennesker med utviklingshemning. Svært mange får dermed mye mindre opplæring i dette enn behovet tilsier. Enkelte temaer innen personlig hygiene kan også være vanskelig å snakke om eller gi veiledning om. Intimhygiene er et åpenbart eksempel. Da kan det være godt å ha en digital ressurs som «snakker» om disse temaene og viser hvordan.

Grepene som støtter spesielt brukere med lese- og lærevansker er:

- Lettlest tekst, herunder korte setninger, korte linjer, konkret klarspråk og generell forenkling av innhold (informasjon for alle)
- Innlest naturlig tale for alle tematekstene
- Konkrete illustrasjoner (fotografier) og filmer som treffer godt brukere hvis læringsstil drar mest nytte av det de ser

Når dette er sagt, må det presiseres at «Personlig hygiene» på ingen måte kun er egnet for mennesker med utviklingshemning. Det er mange andre grupper som kan ha glede og nytte av ressursen. Det kan gjerne være for eksempel normalt fungerende ungdommer eller unge voksne som av forskjellige årsaker har utfordringer med hygiene, personer med andre typer lærevansker enn det mennesker med utviklingshemning har, eller personer med adferdsvansker som gir utslag på hygieneområdet. «Personlig hygiene» kan også være gunstig for mennesker som er nye i Norge og som ikke har hatt muligheter eller ressurser for å utvikle kunnskap og daglig praksis innen personlig hygiene.

Støttepersoners meny i «Personlig hygiene».

DEL FOR STØTTEPERSONER

Læring er ofte basert på et samspill mellom aktører. «Personlig hygiene» skal gjerne brukes i samarbeid med støttepersoner. Det kan være barn og forelder, ungdom og lærer, ung voksen og tjenesteyter, arbeidstaker og arbeidsleder og så videre. De kan i tillegg være tjenesteytere på dagaktivitetstilbud, pårørende og familie-medlemmer, helsesykepleiere, avlastere eller medarbeidere i habiliteringstjenesten, skoler, folkehøgskoler med helse- og botreningsfag, BUP (barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk), PPT (pedagogisk-psykologisk tjeneste), barnehager, legesentre, helsestasjoner samt andre instanser som møter personer med utfordringer knyttet til personlig hygiene. «Personlig hygiene» har derfor en egen del for støttepersoner som inneholder verktøy for interaksjon, undervisning eller veiledning.

Delen for støttepersoner inneholder både konkrete veiledninger for den praktiske bruken av «Personlig hygiene» og materiell for kurs og samtaler mellom støtteperson(er) og brukeren, oppfølgingskjemaer og kunnskapskilder. Innholdet for støttepersoner vises i figuren om dette. For personen som skal lære om personlig hygiene er nok seksjonen «For kurs og samtaler» viktigst. Den inneholder seks plakatsier som kan brukes både i individuelle samtaler, gruppearbeid og kurs. De inneholder rikelig med bilder.

PLAKATSERIENE ER:

- Motivasjonsblomst
- Hva skjer i bildet?
- Dårlig personlig hygiene
- Eksempler på produkter for personlig hygiene
- Tegneserier
- Bakterier og virus

For en kursholder eller tjenesteyter som følger opp brukeren er evaluering- og oppfølgingskjemaene viktige. Vi anbefaler at e-læring om personlig hygiene planlegges i form av et tiltak eller et kursopplegg både for framdrift generelt og for kunnskapsutvikling for brukeren.

Mange bedrifter bruker «Personlig hygiene» for sine arbeidstakere. Dette er gjerne bedrifter innen varig tilrettelagt arbeid (VTA-VTA/O-ordninger) eller inkluderende arbeidsliv (IA). Individuell bruk som skjer i samarbeid med foreldre og tjenesteytere er et annet eksempel på områder der bruken er stor.

«Personlig hygiene» suppleres ofte med andre nyttige e-læringsressurser som finnes til gratis bruk på <https://www.karde.no/produkter/e-laering>. Fellesnevneren er ønsket om et mer selvstendig liv for brukerne. Utviklingen av de fleste av disse ressursene har også vært støttet av Stiftelsen Dam (tidligere ExtraStiftelsen), akkurat som «Personlig hygiene».

RIITTA HELLMAN er ansvarlig for eksperimentelle prosjekter og forsknings- og utviklingsprosjekter i Karde AS. Riittas faglige arbeidsområder i Karde er universell utforming, tilgjengelighet og teknologi for personer med kognitiv svikt.

Riitta er for tiden engasjert i prosjekter som handler om e-læring for mennesker med utviklingshemning.

Hun har også deltatt i og ledet flere europeiske prosjekter om teknologi for mennesker med hukommelsesproblemer. Riitta har doktorgrad i informatikk fra Universitetet i Åbo (Turku), Finland.

KARDE AS UTVIKLET RESSURSEN for NFU, med prosjektstøtte fra Stiftelsen Dam. Brukermedvirkning var sentralt i utviklingen. Både mennesker med utviklingshemning og deres støttepersoner deltok. I kartleggingsfasen ble det gjennomført en omfattende spørreundersøkelse om de konkrete behovene.

E-læringsressursen «Personlig hygiene» er gratis å bruke. Den er å finne på to nivåer: <https://personlighyggiene.no/> (fyldig versjon) og <https://personlighyggiene-enkel.no/> (forenklet versjon med kun filmer). Disse kan enkelt lagres som bokmerker i alle nettlesere og som knapper på smarttelefon eller nettbrett.

KILDEHENVISNINGER

Buckley S.J., Sacks B.: An overview of the development of teenagers with Down syndrome (11-16 years). Down Syndrome Issues and Information, 2002. www.down-syndrome.org/information/development/adolescent/?page=2

Helse- og omsorgstjenesteloven. Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30?q=helse-%20og%20omsorg>

Informasjon for alle. Europeiske standarder for å lage informasjon som er lett å lese og forstå. Inclusion Europe, NFU. <http://www.nfunorge.org/contentassets/1ca-5b778f58846b7b3b7c6fc73709fd5/informasjon-for-alle/informasjon-for-alle.pdf>

«Endelig er dagen her, og jeg er pyntet og klar for konfirmasjon. Pappa er stolt!»

I Uloba er det du eller en nærstående som bestemmer **hvem** som skal assistere deg, **hva** assistenten skal gjøre, **hvor** og **når** assistansen skal finne sted.

Ulobas BPA er skapt av oss som har behov for assistanse og er vår måte å organisere hverdagen vår på. Vil du vite mer om BPA ta kontakt med oss på telefon: 32 20 59 10 så hjelper vi deg videre!

For mer informasjon se våre nettsider:
www.uloba.no

ULOBA
INDEPENDENT LIVING | NORGE

Minneord til Bikko

«Du reiste så stille da kveld gikk mot natt».

Det er vanskelig å forstå at Bikko ikke er her lenger, men vi visste jo at hun var alvorlig syk.

Vi ble kjent i NFU, og det var barna våre som førte oss sammen. Vi ble en sammensveiset firerbande, og selv om vi var ulike på mange måter, hadde vi felles holdninger og mål for arbeidet for og med utviklingshemmede. Bikko var leder, og vi tre andre hadde forskjellige verv i Hordaland Fylkeslag.

Engasjementet til Bikko var stort og variert, og med bred kunnskap og iver i alt hun gjorde. Dette var de første årene etter den store reformen, og Bikko hadde klare tanker om hvordan dette skulle bli. I 1996 arrangerte fylkesstyret den første Kultursamlingen i Hordaland. Et arrangement for funksjonshemmede som ble veldig populært og fremdeles arrangeres årlig. Vi er litt stolt over det!

Fylkesstyret reiste rundt på møter og samlinger, og tillitsmannsarbeidet ble flettet inn i et godt vennskap. De siste 20 årene har vi fortsatt holdt god kontakt. Mange hyggelige treff både ute på byen i Bergen eller hjemme hos en av oss. Noen av oss har også vært med på uforglemmelige turer utenlands og til «slottet» til Bikko på Tjøtta. Bikko var også ei sprek dame, og i 2005 syklet Bikko og Vigdis «Norge på langs»!

Savnet er stort etter ei god venninne, hennes klokskap, raushet og inkluderende vesen.

Takk for alt, kjære Bikko.

*Vigdis O. Brakstad
Else Berit Ingvaldsen
Ida Carlsen Aabrek*

Nytt lokallag i Randaberg

LOKALLAG, FYLKESLAG OG FORBUNDSLEDER.

Fra venstre: Inge Helland, Rolf Posti, Tove Nymoene, Monica Refsnes, Tom Tvedt, Synnøve Bårdsen Lindanger, Mona Bråten Helland, Elisabeth Moe.
(Foto: Sigbjørn Berentsen)

Historien bak gjenreisningen av NFU Randaberg lokallag er ikke så ulik historien bak mange andre lokallag.

AV: Jens Petter Gitlesen

- **KOMMUNEN HAR SVIKTET OSS**, sier den nye lokallagslederen, Monica Refsnes, til Bygdabladet. Kommunen har for eksempel en god avlastning for barn, men barneavlastningen blir også et avlastningstilbud for voksne hjemmeboende, noe som både er uheldig og uverdig.

Det nye lokallagsstyret vurderer skoletilbudet som bra, både når det gjelder grunnskolen og den videregående skolen. Men det mangler arbeidstilbud etter det.

Forbundsleder Tom Tvedt bor selv på Randaberg og deltok på møtet i kommunen hvor han selv var ordfører for i perioden 1999 til 2007.

- Det er 118 lokallag av NFU rundt i landets kommuner. Det er fylkeslag i hvert fylke. Nasjonalt har vi en administrasjon i Oslo. Det er krevende å jobbe opp mot myndighetene alene, men langt lettere å jobbe som et lag. En kan hjelpe hverandre og en kan få hjelp og bistand fra fylkeslaget og fra nasjonalt nivå. Nasjonalt bistår vi både med juridisk kompetanse og med erfaring i politisk arbeid, sier NFUs forbundsleder Tom Tvedt.

Andre lag

NFU Aust-Agder fylkeslag og NFU Vest-Agder fylkeslag har slått seg sammen, nytt navn er NFU Agder fylkeslag.

NFU Vik og Balestrand lokallag og NFU Sogndal lokallag har slått seg sammen, nytt navn NFU Sogndal og Vik lokallag.

NFU Skånland lokallag har endret navn til NFU Tjeldsund lokallag.

NFU Ski har endret navn til NFU Nordre Follo lokallag.

NFU Vestnes lokallag og NFU Rauma lokallag har slått seg sammen, nytt navn er NFU Rauma og Vestnes lokallag.

Nordre Sunnmøre er slått sammen med Ålesund, Sula og Giske lokallag, navnet er fortsatt NFU Ålesund, Sula og Giske lokallag.

MARY ER FRA MUKONO-distriktet
i Uganda (Foto: unsplash-com)

Hvordan TOFI endrer liv

Mary er en 39 år gammel bonde og mor fra Mukono-distriktet i Uganda. Da hun i 2020 fødte sin sønn, skjønte hun raskt at det var noe med babyen som var annerledes. Sønnen ble født med cerebral parese, og han var blind.

TEKST: Primrose Nabukalu, daglig leder i Inclusion Uganda

OVERSETTELSE: Andrew Kroglund

FOTO: Robert Mubiru

Mary* var knust og frustrert over at hun hadde et barn med funksjonsnedsettelse. Hun visste ikke hvordan hun skulle håndtere situasjonen eller hvordan hun skulle ta seg av sønnen. Hun følte at det ikke var noe håp for barnet, og hun håpet at babyen skulle dø. På et tidspunkt kjøpte hun til og med piller med den hensikt å drepe barnet sitt. Men så skjedde det noe.

Vendepunktet for Mary og hennes baby kom da hun deltok i CRPD-opplæring for foreldre og omsorgsgivere organisert av Inclusion Uganda gjennom TOFI-programmet. (CRPD er konvensjonen om rettighetene til

mennesker med nedsatt funksjonsevne). TOFI er det store samarbeidsprosjektet Together for Inclusion, der funksjonshemmede egne organisasjoner samarbeider med utvalgte bistandsorganisasjoner). Opplæringen ga henne et trygt rom for å dele sine tanker og erfaringer med andre foreldre som hadde vært gjennom lignende situasjoner.

RETTIGHETER SOM ANDRE BARN

Gjennom de andre foreldrene og deres erfaringer, lærte hun at hun ikke var den eneste forelderen til et barn med funksjonshemming. Hun lærte også at barnet hennes har rettigheter, akkurat som alle andre barn. Gjennom gruppen fikk hun trøst og oppmuntring til ikke å gi opp barnet sitt. Hun fikk også rådgivning og medisinske råd, og ble oppfordret til å begynne å gjøre fysioterapiøvelser med babyen sin så snart som mulig. Med denne støtten klarte hun å akseptere sønnen. Hun bestemte seg også for å ta initiativ for å kjempe for rettighetene til barn med utviklingshemning i landsbyen sin.

Sønnen hennes er nå ti måneder gammel og forbedrer seg fysisk. Som et resultat av Marys konsekvente innsats med fysioterapi, er han nå i stand til å sitte alene i noen minutter, noe hun aldri hadde drømt om var mulig.

Etter en vanskelig start i livet som mor elsker nå Mary barnet sitt og jobber hardt for å hjelpe og støtte ham på alle måter hun kan. Den kursingen hun har gjennomgått og hennes nye erfaringer har forberedt henne på å hjelpe andre i samme situasjon og å kjempe for rettighetene til barn med nedsatt funksjonsevne.

* Mary's navn er endret for personvern

Tilrettelagt arbeid uten tilrettelagt transport

I RUNDT FIRE OG ET HALVT ÅR
*har foreldrene måttet kjøre sin sønn
drøyt to mil til jobb hver morgen.*

Hva skal en med en jobb som en ikke kan komme seg til? Stein-Ove Strand har i årevis måttet kjøre sin sønn til den interkommunale tiltaksbedriften. Alle er enige i at sønnen trenger transport, men ingen tar ansvaret for transporten.

AV: Jens Petter Gitlesen
FOTO: Privat

Stein-Ove Strand har erfart at Varig tilrettelagt arbeid (VTA) ikke er spesielt tilrettelagt. Gleden var stor da sønnen fikk jobb på OrbitArena, den interkommunale tiltaksbedriften som ligger på Jessheim i Ullensaker kommune. Men begeistringens snudde til fortvilelse da Stein-Ove forsto at sønnen verken kunne komme seg til eller fra jobb. I rundt fire og et halvt år har foreldrene selv måttet kjøre sin sønn drøyt to mil til jobb hver morgen, mens det er gitt skyss hjem som en midlertidig ordning. Men, som en midlertidig ordning må dette ordnes fra måned til måned.

Stein-Ove Strand jobber selv halvannen kilometer fra familiens hjem, men turen til jobb har de senere årene blitt til 4.5 mil.

- Vi har fortløpende forsøkt å finne en løsning med kommunen. Årene gikk uten at det kom noen løsning. Jeg kontaktet Anniken Huitfeldt som sitter på Stortinget for Arbeiderpartiet. Hun kommer fra fylket vårt og har selv vært arbeidsminister. Anniken Huitfeldt stilte spørsmål om saken til arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen. Det viser seg at vi er på et rettsomt felt. Arbeidstakere som er på VTA-tiltak har ingen rett til transport selv om de har behov for transport. Ingen har heller plikt til å yte transport.

- *Hvordan påvirker situasjonen deg?*

- Både jeg og min sønn starter arbeidsdagen samtidig klokken åtte. Men heldigvis har jeg en velvillig arbeidsgiver som forstår situasjonen og lar meg komme for sent de dagene jeg kjører. Arbeidsoppgavene mine er ikke færre, men tidsklemma for å utøve arbeidsoppgavene er blitt mye trangere.

- Det er svært frustrerende å ikke få på plass noen permanent ordning. Vi må mer eller mindre kontinuerlig jobbe opp mot kommunen for å opprettholde tilbudet om transport hjem fra jobb. Vi vet aldri hva som skjer i neste måned. Må jeg kjøre min sønn både til og fra jobb, så blir det ikke lett å utøve min egen jobb.

Stein-Ove forteller at det er ordninger som sørger for transport for ansatte som trenger bistand og ikke kan ta kollektivtransport til de interkommunale VTA bedriftene i deres område. Men i de «rutene» som er satt opp, er det for tiden kun Stein-Oves sønn som faller utenfor.

- Det er langt fra likebehandling når ikke alle med dette behovet gis et tilsvarende tilbud om skyss, sier Stein-Ove.

POLITIKERNE MÅ TA SITT ANSVAR

- Eidsvoll kommune må se det absurde i at kommunen makter å få på plass en transportordning for alle, utenom en, til den interkommunale tiltaksbedriften. Det er på høy tid at kommunepolitikere tar grep og løser situasjonen, sier NFUs forbundsleder Tom Tvedt.

Tom Tvedt mener at saken viser offentlig styring på sitt verste. Forbundslederen nekter for at store avstander og høye transportkostnader er årsaken til manglende transporttilbud.

- Nei. Hadde avstand og kostnader vært bøygen, ville vi hatt mange slike saker fra Finnmark og andre steder hvor det er store avstander. Eidsvoll ligger i det sentrale Østlandet. Klager Eidsvoll kommune på avstander, så vet de ikke hva avstand er, sier forbundslederen.

SPØRSMÅL I STORTINGET

Storingsrepresentant Anniken Huitfeldt (Ap) brakte saken til Stortinget og fremmet følgende spørsmål til arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen (H):

- *Hvordan mener regjeringen personer med utviklingshemning på arbeidsmarkedstiltaket Varig tilrettelagt arbeid (VTA) skal komme seg til jobb når de nektes hjelp til arbeidsreiser for å kunne delta i tiltaket?*

Arbeids- og sosialministeren innrømmet at det ikke fantes rettigheter på feltet.

KOMMUNEN PLIKTER LIKEBEHANDLING

- Her er det åpenbart et stort hull i lovverket. En har tydeligvis glemt at også de som har arbeidsmarkedstiltak må komme seg til tiltaket for å kunne delta. Myndighetene har valgt å satse på varige arbeidsmarkedstiltak for personer med utviklingshemning, ved at de øker antall VTA-plasser fremfor å iverksette tiltak for å øke deltakelsen i ordinært arbeidsliv. For mange er VTA en varig arbeidsplass, og dessuten gjelder arbeidsmiljøloven for deltakere i VTA på lik linje som i ordinært arbeidsliv. Da må en kunne forvente at de har rett til transport til arbeidet på lik linje som arbeidstakere i ordinært arbeidsliv, sier Ingvild Østerby, juridisk rådgiver i NFU.

Men Østerby sier at kommunen likevel ikke nødvendigvis er på trygg juridisk grunn når de nekter sønnen til Stein-Ove transport.

- Kommunen må forholde seg til flere forvaltningsrettslige prinsipper, for eksempel likebehandlingsprinsippet. Det handler om at like tilfeller skal behandles likt. Det fremstår som usaklig forskjellsbehandling når noen tilbys transport til jobb og ikke andre i tilsvarende situasjon, avslutter Ingvild Østerby.

MOT EN LØSNING?

Søndag den 29. august ble det tegn til lys i tunnelen. Til en sak om den manglende transportordningen som var lagt ut på NFUs facebookside, kom kommentaren fra Lena Frantzen som er kommunestyremedlem i Eidsvoll kommune:

Eidsvoll AP har sendt inn en interpellasjon til høstens første kommunestyremøte 07.09 med følgende forslag til vedtak:

«Ordfører ber administrasjonen om å gå i dialog med eierkommunene av Orbit for å samordne transport. Det bes om en sak tilbake til kommunestyret med ulike løsninger og kostnader på transport til og fra arbeidsted for VTA plasser hos Orbit.»

Interpellasjonen ble fremmet og ingen i kommunestyret tok til orde mot forslaget. Nå får en regne med at Eidsvoll kommune følger opp, og at en transportordning senest er på plass i forbindelse med høstens budsjettbehandling.

VISSTE DU AT

Litt skryt denne gang

Mye som sies om rettigheter handler om hjelpen vi ikke får, klagene vi må skrive og saksbehandlingsregler som ikke følges. Men medaljen har en forside også. Denne gangen vil jeg gjerne bidra med litt skryt.

AV: Advokat Petter Kramås
Advokatfirmaet Kramås AS
petter@kramaas.no

I en årrekke har jeg brukt fortvilte uttalelser fra pårørende og foreldre som eksempler på hvor ille det oppleves ikke å bli lyttet til og ikke bli tatt på alvor – og ikke få tildelt den hjelpen fra det offentlige en så sårbar har behov for. I kurs og artikler blir slikt fort gjenangere – som bekreftelser på at det er en lang vei å gå før folks rettigheter oppfylles. Alt dette er helt reelt og knallhard virkelighet for dem det gjelder.

Men det finnes også en annen virkelighet – for noen. Den skapes når møtet mellom den som trenger bistand og de som skal sørge for at bistanden gis er åpent og gir rom for reell dialog.

HVORDAN GJØRE DET BEST MULIG?

Dette må vi kunne få til å fungere om vi bare sammen klarer å få til en fasong på tjenestene som møter utfordringene slik de faktisk er!

God saksbehandling og gode vedtak om tjenestetilbud betyr alt for den som trenger bistanden – men har også så store og viktige ringvirkninger at betydningen av å få dette til på en god måte knapt kan overvurderes.

Med tjenester som treffer kan saksbehandlere og kommune sikre at familier klarer å være familie – at far og mor fortsatt klarer å være kjærester og ikke kneler og til slutt knekker av omsorgsbelastning, at foreldre kan ha tid og krefter til også å ta vare på jobbene sine og til og med gjøre noe sosialt med venner og annen familie, og at søsken kan være søsken som også tas godt nok vare på og ikke får egne problemer som følge av utslitte foreldre. For en som skal etablere

seg i en egen voksentilværelse, med egen bolig og nødvendig bistand, er godt tilpassede tjenester nøkkelen til et godt liv.

VI HEIER PÅ DERE

Gode saksbehandlere som fatter gode vedtak om godt tilrettelagte tjenestetilbud, kan virkelig forandre verden. Derfor vil jeg denne gang skryte av dem som gjør god jobb – både enkeltsaksbehandlere vi ser kjemper i en presset rolle og kommuner som legger vekt på en kultur der individuelle behov og gode faglige vurderinger står i fokus.

Det handler ikke alltid om å gi mest mulig hjelp, men å gi hjelp som treffer godt. Hvis styringssignaler og pålegg ovenfra i kommunen medvirker til at budsjettammer og standardtildelinger blir inn- og utgangsbillett for all saksbehandling, lammes fornuften og fagligheten helt.

Tildeling av tjenester skal foregå med utgangspunkt i en solid faglig vurdering av behov. Og når denne grunnleggende forutsetningen faktisk følges opp fra kommunens side, ser vi også at de gode resultatene kommer.

Derfor – til alle gode og solide saksbehandlere der ute, og til kommuner med rett fokus: Vi heier på dere! Vi ser det når dere lytter og forsøker å få til gode løsninger. Gode rammer skapt gjennom god saksutredning og gode vedtak gjør det mulig for de tjenesteyterne som faktisk skal gjøre jobben å skape en bedre hverdag for dem som mottar hjelpen.

Innspill fra NFU til ny regjerings-erklæring

Å inkorporere FNs funksjonshemmedekonvensjon (CRPD) i menneskerettsloven.

- Iverksette tiltak som medfører «at mennesker med nedsatt funksjonsevne har anledning til å velge bosted, og hvor og med hvem de skal bo, på lik linje med andre, og ikke må bo i en bestemt boform» (CRPD, artikkel 19, pkt. a)
- Arbeide for en inkluderende skole med fagplaner som kan gjelde alle elever.
- Innfri løftene fra st.meld. 47 (1989-90) om å utvide dagens arbeidstilbud til mennesker med utviklingshemning og utvikle nye tilbud
- Endre tvangslovgivningen og vergemålsordningen slik rettsikkerheten ivaretas og ordningene blir ikkediskriminerende og i samsvar med CRPD
- Sikre at omsorgstjenesten oppfyller sin opprinnelige målsetning om å «Bidra til at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre»
- Legge til rette for at utviklingshemmede får tilgang til et bredt tilbud av fritids tilbud på lik linje med alle andre
- Iverksette tiltak som stopper og reverserer utviklingen av institusjonsomsorg i kommunene til mennesker med utviklingshemning.
- Legge koordineringsansvaret for politikken overfor mennesker med funksjonsnedsettelse til Arbeids- og sosialdepartementet som allerede har ansvar for arbeidsmarkedstiltakene, hjelpemidler, trygd- og økonomiske sosialhjelp.

Alle skal ha muligheten til å være sjef i eget liv!

JAG Assistanse AS er en ideell BPA-leverandør med spesiell kompetanse om BPA for personer med sammensatte og kognitive funksjonshemminger. Vi bygger vårt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling.

JAG vil bidra til at alle mennesker kan leve sine liv fullt ut, på egne premisser.

JAG har over 25 års erfaring for deg som trenger assistert arbeidsledelse.

JAG har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse.

Ta kontakt for mer informasjon.

JAG
Jeg - Assistanse - Godt liv

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

Inkluderende skole – mer enn festtaler

SAFO sparker i gang sitt neste prosjekt om inkluderende skole. Målsetningen er å få flest mulig partier i alle fylker til å ta inn formuleringer i sine partiprogrammer om en inkluderende skole. Her må alle i SAFO og SAFO sine medlemsorganisasjoner jobbe sammen. Vi satser på å mobilisere våre fylkeslag og regioner.

AV: Janne Skei,
daglig leder i SAFO

Prosjektlederen er på plass. Sandra Vanessa Borhaug skal lede vårt neste SAFO-prosjekt «Inkluderende skole – mer enn festtaler». Det er videregående skole som er i fokus. Funksjonshemmede fullfører i liten grad videregående skole (64 prosent fullfører ikke). Mistrivsel er en faktor som også er et utslag av manglende inkludering i ordinært klassemiljø. 70 prosent av elever med funksjonsnedsettelse i videregående skole inkluderes ikke verken faglig eller sosialt i det ordinære klassemiljøet.

VERDIGRUNNLAGET ER MENNESKERETTIGHETENE

I SAFO tar vi utgangspunkt i menneskerettighetene når vi snakker om inkludering i skolen. Dette innebærer at en rekke ting må være på plass. Det er selvfølgelig vesentlig at de videregående skolene er universelt utformet. Utilgjengelige skolebygninger ekskluderer mange i kraft av at de fysiske omgivelsene stenger funksjonshemmede elever ute. Tilrettelegging, tilpasset undervisning, hjelpemidler og alternativ kommunikasjon, tolker, teleslynger og annet nødvendig utstyr og assistanse må selvfølgelig også være på plass.

HOLDNINGENE ER EN UTFORDRING

Like viktig som universell utforming, tilpassing og tilrettelegging er imidlertid våre holdninger. I alt for mange tilfeller ser vi holdninger som ekskluderer og diskriminerer. Elever med funksjonsnedsettelse undervises i egne rom, egne bygg, egne skoler – utenfor ordinært klassemiljø og ekskludert fra det sosiale læringsmiljøet blant venner. En del «fritas» fra læreplaner og læringsmål, og får ikke muligheten til å utnytte sine ressurser og sitt læringspotensial. Mange frarådes skoler og utdanningsretninger med bakgrunn i nedvurderende holdninger og stigma om hva de kan og ikke kan gjøre. Her må politiske beslutningstakere i fylkeskommunene bevisstgjøres, slik at signalene om en inkluderende videregående skole kan sendes videre i fylkessystemene.

INKLUDERING IKKE PÅ DAGSORDEN

Vår gjennomgang av partiprogrammene viser at partiene på nasjonalt nivå i liten grad formidler inkludering i pakt med funksjonshemmede-konvensjonen CRPD. Målsetningen med dette prosjektet er at fylkepartiene skal ta inn i sine partiprogrammer for perioden 2023-2027, at videregående skole skal inkludere alle i pakt med intensjonen og verdigrunnlaget i CRPD.

SANDRA VANESSA BORHAUG er nå ansatt i en 20 % stilling i SAFO, som prosjektleder i prosjektet «Inkluderende skole - mer enn festtaler». Hun er jurist og jobber til daglig i Ålesund kommune med barns rettigheter på opplæringsfeltet. Sandra er også fylkesleder i NFU Møre og Romsdal fylkeslag. Hun har en master i ledelse og en master i rettsvitenskap med spesialisering i barnerett.

SAFO OG MEDLEMSORGANISASJONENE MÅ PÅ BANEN

Vi satser på et høyt aktivitetsnivå blant tillitsvalgte og medlemmer. Rent praktisk er målsetningen å mobilisere SAFO-koordinatorene til å holde tak i prosessen i eget/egne fylker. Sandra vil i løpet av de kommende ukene ta kontakt med alle SAFO-regionene for å åpne dialog og informere om hva, hvordan og når. SAFO-konferansen for 2022 er planlagt å gå av stabelen på ordinært vis den siste helgen i januar, og konferansen vil bli en naturlig arena for diskusjoner og videre planer knyttet til dette prosjektet.

LANDSBYENE MED Plass FOR ALLE

Camphill-landsbyene er integrerte levetilfelleskap hvor mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med omsorgspersoner i en levende og aktiv landsby.

Her er alle sysselsatt med fellesskapets mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker, og opplæringen i dagliglivets mange gjøremål gir verdifull erfaring videre. Samtidig dekker arbeidet reelle behov i landsbyen.

Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø. I landsbyene pleies også et variert kulturliv med teater, sang, musikk, høytidsfeiringer og utflukter.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt fireårig deltids Bachelorutdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill Norge består av landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård. I Vallersund ligger også FRAMskolen som er et folkehøyskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming.

Vi ønsker deg velkommen til landsbyene!

CAMPHILL LANDSBYSTIFTELSE
Malvikvegen 1333, 7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: sekretariat@camphill.no
www.camphill.no

Camphill
NORGE

Sjelden diagnose?

FRAMBU er en del av Nasjonal kompetanse-tjeneste for sjeldne diagnoser. Vi formidler kunnskap om sjeldne diagnoser til personer med diagnose, pårørende og tjenesteytere. De fleste av tjenestene våre er gratis. Det trengs ingen henvisning for å ta kontakt.

Vi tilbyr både fysiske og digitale kurs og veiledningstjenester. Se frambu.no/kurs og frambu.no/tjenester for mer informasjon.

Se frambu.no for informasjon om diagnosene vi jobber med, aktuelle tema og hvordan Frambu kan bistå personer med en sjelden diagnose, pårørende og fagpersoner.

FRAMBU senter for sjeldne diagnoser
▶ info@frambu.no ▶ www.frambu.no

Ta steget med oss!

RySteg

NORDFJORD
folkehøgskule

På egne bein

Nye vener, nye aktiviteter, nye erfaringar. Har du nokon gong laga pizza på bål? Padla i kano, dratt krabbeteiner, eller tova ditt eige sitteunderlag? No får du sjansen til å oppleve alt dette.

På linja Bu og fritid får du: Butrening, arbeidstrening og sosial trening. Eit unikt år som vil bety mykje for deg, og for oss andre som blir kjende med deg. Ein trygg start på livet heimafrå.

Søk plass på friluftslivskulen.no

Vil du annonsere i **Samfunn for alle?**

Ta kontakt med vår annonseselger:

Salgs Forum AS

post@salgs-forum.no

www.salgs-forum.no

Rettar til personar med nedsett funksjons- evne på dagsorden

I Ålesund kommune har ein klart å arbeide fram eit samarbeid med HeltMed, om arbeidsplassar til personar med kognitiv funksjonsnedsetting.

AV: Sandra V. Borhaug, fylkesleiar NFU Møre og Romsdal

NAV i Ålesund kommune var først ute og oppretta ei stilling på sitt lokale kontor i Ålesund. Denne stillinga er det kome søkarar til. Europris på Digernes er no ute med utlysning om stilling og vi vonar at det framover vil kome varierte stillingar i fleire kommunar i Møre og Romsdal. Desse stillingane er nybrottsarbeid, mulegens særleg i offentleg sektor. Leiar i lokallaget i Ålesund, Giske og Sula, Janne Muri, har vore ein viktig del av samarbeidet som no er oppstått med Heltmed i Ålesund.

RETT TIL Å VELJE BUSTAD

Fylkesstyret i NFU Møre og Romsdal har no vedteke bustad og inkludering i skole som sine temaområder for komande periode på to år. Retten til å kunne velje bustad og måtar å organisere sin bustad på, samt mulegheit til å eige sin bustad står sentralt. Dette står i eit mostridsforhold til å organisere kommunale leigebustader som institusjonsliknande bufelleskap, slik som fleire kommunar gjer i dag. For å ivareta denne gruppa med særleg sårbare i vårt samfunn, trengs det at styringsmakta vil allokere tilstrekkelege ressursar og at ein hugsar på kva som ikkje har fungert før, slik at ein ikkje trakk opp att gamle stiar som skapar utanforskap i samfunnet.

RETT TIL Å VERE NATURLEG DEL AV SAMFUNNET

FN-konvensjonen for personar med nedsett funksjonsevne (CRPD)

er ein viktig del av å sikre inkludering for den ueinsarta gruppa som personar med nedsett funksjonsevne er – då den vil vere retningsgivande for rettane til personar med nedsett funksjonsevne. For å skape eit inkluderande samfunn, må ein starte med barndommen. Barn må få mulegheit til å vere saman med andre barn både i barndommen og i ungdomstida. Mange treng skreddarsaum, og då må skolen vere fleksibel. I dag, kan heller ikkje den anerkjende Barnekonvensjonen sikre god inkludering. I høyringsnotatet for ny opplæringslov er der endringar i omgrep, som til dømes universell opplæring, der omgrepa er meir i tråd med Barnekonvensjonen og konvensjonen for personar med nedsett funksjonsevne. Dette viser korleis det norske samfunnet no er på veg mot å tilpasse lovverket til dei internasjonale menneskerettane.

I Molde har rådet for personar med nedsett funksjonsevne i sak 10/21 Helse og omsorgsplan i Molde kommune 2021 -2023, bedt kommunen konkret om å fastslå at konvensjonen for rettar for personar med nedsett funksjonsevne skal vere retningsgivande i kommunen sine strategiar for helse og omsorg. Det er ei utfordring i dag for forvaltninga at CRPD er ratifisert, men ikkje inkorporert i norsk lov – at ein konvensjon er ratifisert sikrar definitivt ikkje at den er implementert der tenestene kjem i frå. Det er høgst problematisk at menneskerettane til menneske med nedsett funksjonsevne ikkje er anerkjend i den politiske makta i Noreg på lik linje som ein vernar andre sårbare gruppe gjennom FN-konvensjonar.

BUTIKK

Alle kurshefter 50,- kr per hefte.

Om tro og livssyn

Fra foreldrehjem til eget hjem

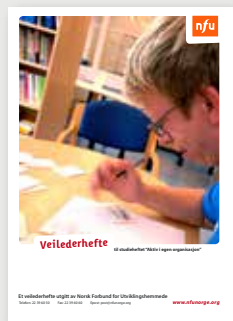
Stortingsvalg

Kurshefte Kommunevalg (bokmål). Kr 50,-

NFU – en organisasjon

Veilederhefte til studieheftet «Aktiv i egen organisasjon»

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet (nynorsk)

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

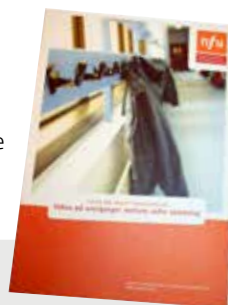
Kroppen min og følelsene mine

Kursbevis kr 10,-

LAST NED!

Boken «Fokus på overganger mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,-

kr 150,-

Kursmappe kr 25,-

Pølsebag med utvendig lomme kr. 150,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Velg miljøvennlig, dropp plast-
posen!
Handlenett
kr 50,-

Penner, per stk. kr 10,-

Pins kr 25,-

Multilue / bøff kr. 25,-

Multilue / bøff kr. 25,-

Tallerken (porselen) kr 150,-

Krus (porselen) kr 200,-

Ja takk, jeg bestiller (skriv antall):

- Kurshefte: Om tro og livssyn
- Kurshefte: Fra foreldrehjem til eget hjem
- Kurshefte: Stortingsvalg
- Kurshefte: NFU – en organisasjon
- Kurshefte: Veilederhefte til studieheftet
- Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: NFUs prinsipp-program
- Kurshefte: Vi og samfunnet (nynorsk)
- Kurshefte: Tillitsvalgt i organisasjonen NFU
- Kurshefte: Kommunevalg (bokmål)
- Kurshefte: Ledsagerhefte
- Kurshefte: Veileder til kurslærer
- Kurshefte: Seksualitet og samliv
- Kurshefte: Kroppen min og følelsene mine
- Kursbevis
- Bok: Sjef i eget hus
- Bok: Veien fram til egen bolig
- Kursmappe
- Klistremerker
- Refleksbånd
- Penn
- Multilue / bøff (rød)
- Multilue / bøff (oransje)
- Pølsebag
- Handlenett
- Pins
- Tallerken (porselen)
- Krus

Navn: _____

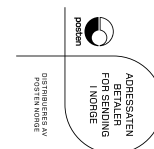
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via **telefon 22 39 60 50**, e-postadresse **post@nfunorge.org** eller bruk nettbutikken til NFU på **www.nfunorge.org**. Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

Bestill abonnement

Bladet kommer ut med 5 numre i året. Abonnementet løper fra registreringsdatoen. Pris kr. 400,-.

Klipp ut og send inn.

Abonnement kan også bestilles på mail:
post@nfunorge.org eller telefon: 22 39 60 50.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede

Svarsending 1225
0028 Oslo

ADRESSATEN
BETALER
FOR SENDING
I NORGE

DISTRIBUERES AV
POSTEN NORGE

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Mobil / telefon: _____

Signatur: _____

Bamse Produkter AS

Du har kunnskapen, vi har produktene.

- Barn og voksne
- Posisjonering
- Trening
- Behandling

For mer informasjon se:
www.bamseprodukter.no
www.hjelpemiddeldatabasen.no
Varekataloger og brosjyrer.

Sjef i eget liv!

BPA Nord tilbyr
alle **retten** til et aktivt og
selvstendig liv

Nordland, Troms og Finnmark

 BPA NORD

- en del av Helsepartner Nord-Norge

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Tom Tvedt
971 99 233
tom.tvedt@nfunorge.org

NESTLEDER
Gunn Strand Hutchinson
913 38 299
gunnhutch@gmail.com

Alette Reinholdt
905 36 649
alettereinholdt@online.no

Anna Kittelsaa
911 46 401
anna.kittelsaa@outlook.com

Birgitte Boldvik
938 90 671
birgitte.boldvik@gmail.com

Marius Zahl
918 75 965
marius.zahl@icloud.com

Torill Vagstad
402 88 307
torill.vagstad@gmail.com

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2b, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
Bankgiro: 8200.01.93417
Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag
c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Viken Fylkeslag
v/ Nordis Vik Poulsson
Tuterudkroken 16
2007 Kjeller
480 03 495
nfu.viken@gmail.com

NFU Innlandet fylkeslag
v/ Eirik Dahl
Ajerhagan 6
2319 Hamar
464 09 707
eid24@outlook.com

**NFU Vestfold og
Telemark Fylkeslag**
v/ Randi Stenerud
Vearveien 4
3173 Vear
901 58 869
nfu.vf@online.no

NFU Agder Fylkeslag
v/Jan Frode Fredriksen
Hagelia 12
4580 Lyngdal
958 10 805
janfrodef@yahoo.no

NFU Rogaland Fylkeslag
v/ Synnøve B Lindager
Straumsvegen 80
567 Skjoldstraumen
938 78 946
post@nfu-rogaland.no

NFU Vestland Fylkeslag
v/ Geir Tore Søreide
Havnahagen 19
5419 Fitjar
918 45 574
geir.t.soreide@haugnett.no

NFU Møre og Romsdal fylkeslag
v/ Sandra Vanessa Borhaug
Fabrikkveien 13
6415 Molde
958 16 914
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Trøndelag Fylkeslag
v/ Snorre Ness
Bregnevegen 1
7803 Namsos
905 16 966
snorre.ness@ntebb.no

NFU Nordland Fylkeslag
v/ Astrid Haavik
Vebjørn Tandbergsvei 10
8076 Bodø
908 90 249
bapr@helsing.no

NFU Troms Fylkeslag
v/ Anne Marie Bakken
Dalnes, 9475 Borkenes
916 98 512
amsbakken@gmail.com

NFU Finnmark Fylkeslag
v/ Frid Tellefsen Svineng
Boks 187
9735 Karasjok
909 36 156
nfufinnmark@hotmail.com

RETURADRESSE:

Samfunn for alle

Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

Stor stemning på NFUs sommerfest

NFU BIRKENES OG LILLESAND hadde sommerfest på Rislåvollen gård 31. august. Endelig var det anledning til å holde sommerfest igjen selv om det var siste dag i sommermåned. Vi måtte jo avlyse i fjor pga. koronaen.

Birkenes og Lillesand lokallag av NFU arrangerer hvert år sommerfest for utviklingshemmede med ledsagere og pårørende. I år var vi 48 personer samlet på gården til Trygve og Sigrun Frøysnes Flaa.

Vi hadde medbrakt grillmat, det var kjøring med firhjulning, utlodning, sang og musikk av Bjørn Vidar Amdal, kjent som «Big B» fra Lillesand. Mange dansa til musikken og noen sang med. Det var stor stemning.

Audni Nesbu var heldig og vant en fruktkurv som var hovedgevinsten i utlodningen. Hun delte generøst ut til andre.

En flott og vellykket sommerfest!

Vi fikk også være med og se da «matmor» Sigrun skulle mate grisene på gården.

Gunvor Kopperdal Rislå

ADVOKATFIRMAET
KRAMÅS

"Vi har bred erfaring i alle rettsforhold som gjelder mennesker med utviklingshemming, og bistår i saker i hele landet."

- Omsorgstjenester
- Trygdeytelser
- Vergemål
- Dagtilbud og tilrettelagt arbeid
- Arv og testament
- Helsetjenester
- Erstatning
- Skole og undervisning

KRISTIN KRAMÅS
481 65 111
kristin@kramaas.no

PETTER KRAMÅS
901 37 450
petter@kramaas.no

KONTORER
C J Hambros plass 5, 0164 Oslo
Storgata 50, 1555 Son

www.KRAMAAS.no